

A szlovák kutatóintézetéről

Kovács Anna

Az első magyarországi kisebbségi kutatóintézet
(20 éves a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete)

The 20 years anniversary of the Research Institute of the Slovaks of Hungary

Békéscsaba, the centre of the south-eastern region of the Great Hungarian Plane where the concentration of Slovak inhabitants is relatively high, is the seat of the first research institute of nationalities in Hungary. The publications of the Institute deal mainly with linguistic questions since this area offers the most results of research, however, historical, cultural historical and folklore analyses are also important.

A kutatóintézet megalakulása

A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete a hazai nemzetiség első tudományos intézete. Az intézet a rendszerváltás után, még az 1993-ban elfogadott kisebbségi törvény előtt alakult, amikor is a kisebbségi törvény lehetővé tette önálló intézmények létrehozását. A kutatóintézetet 1990-ben a Magyarországi Szlovákok Szövetsége mint társadalmi szervezet hozta létre békéscsabai székhellyel.

A békéscsabai székhelyet elsősorban az indokolta, hogy a dél-kelet alföldi szlovák nemzetiség által legsűrűbben lakott régióban megvoltak a személyi feltételek ahhoz, hogy itt szakmailag magas színvonalon működő kutatói bázis alakuljon. Az intézet megalapítóinak legfőbb célja egy olyan kutatóintézet létrehozása volt, ahol hatékony és tudományosan magas szintű kutatás folyhat, s ahol a fontosabb tudományterületeket képviselő kutatóknak hosszú távon, szervezett és stabil keretek között biztosított feltárni és elemezni a magyarországi szlovákok múltját és jelen helyzetét érintő társadalmi folyamatokat a szlovák nemzetiség nyelvének, kultúrájának és hagyományainak megőrzése érdekében.

Az intézet céljait és feladatait az alapítók koncepciója alapján a szakma által Magyarországon és Szlovákiában is széles körben ismert és elismert Gyivicsán Anna egyetemi tanár, a néprajztudós és a nyelvész és iro-

dalomtörténész dolgozta ki együttműködve Krupa András néprajztudóssal, valamint Chlebnyiczki János tudományos titkárral. Az intézet élén 1990-2002 között Gyivicsán Anna állt. A kutatóintézet vezetését 2002-ben Hornokné Uhrin Erzsébet a nyelvtudomány doktora, főiskolai docens vette át. 2010 őszétől az intézet igazgatója Kovács Anna művelődéstörténész, az irodalomtudomány doktora.

A békéscsabai székhellyel működő intézményt 2001-ben az *Országos Szlovák Önkormányzat (OSZÖ)* vette át, mely biztosítja az intézet konszolidált működését, s a szlovák kisebbséggel kapcsolatos kutatások rendszerességének anyagi hátterét. Jelenleg az intézet költségvetési támogatásból, illetve pályázati pénzekből működik.

A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézet interdiszciplináris társadalomtudományi intézet, melyben a szlovák kisebbséggel kapcsolatos történelmi, néprajzi, kulturális antropológiai, nyelvészeti, szociológiai kutatások folynak. Profiljába pedagógiai és kiadói tevékenység is tartozik. A kutatómunka és a kutatási eredmények publikálása mellett az intézet feladata még a magyarországi szlovák értelmiség továbbképzése, a szlovák nemzetiségi iskolák szakmai segítése, s nem utolsósorban a tudományos kutatói tevékenység eredményeinek bemutatása, közvetítése a szlovák és magyar szakmai közönség, a tanulóifjúság, valamint a szélesebb érdeklődők számára. Az intézetben folyó kutatások, s egyéb más tevékenységek is szlovák nyelven folynak.

I. Az Intézet kutatási területei

A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézet megalapítása óta a magyarországi szlovákok nyelvének, illetve nyelvjárásának kutatását és az e területet érintő tudományos-kutató munka fejlesztését tartja egyik legfontosabb feladatának. Az intézet első kiadványai is a nyelvtudományhoz kapcsolódtak. (Atlas slovenských nářečí v Maďarsku – Atlas der slowakischen Mundarten in Ungarn- A magyarországi szlovák nyelvjárások atlasza (eds: Király Péter, Budapest, 1993). Külsős munkatársunk Zsilák Mária (ELTE, Szlavisztikai Intézet docense) dolgozta ki a magyarországi szlovák nyelvjárások fonetikájának koncepcióját. (Archív slovenských nářečí v Maďarsku – zásady archivovania (A magyarországi szlovák nyelvjárások archívuma – az archiválás alapelvei). Zsilák Mária által 1991-ben kidolgozott anyagot a kutatóintézet első, szlovák nyelvi kutatásokat érintő koncepciójának tartathatjuk. E koncepció alapján vette kezdetét a magyarországi szlovák nyelvjárások hanganyagának gyűjtése.

I. 1. Az intézet nyelvészeti projektjei

A) A szlovák nyelv használata Békés megyében (Používanie slovenského jazyka v Békešskej župe) c. tudományos program, amely a 2001-2004-es években valósult meg. Az azonos című kötet az intézet szociolingvisztikai projektjének eredményeit mutatja be. A kutatás célja a régió 21. század eleji szlovák nyelvi helyzetének feltérképezése és bemutatása volt. A szerzői gárda tagjai, a MSZKI saját és külsős munkatársai, átfogó képet szerettek volna adni a kétnyelvű közösségről, a legfontosabb kommunikációs szférákról és intézményekről, melyekben még ma is dominál a szlovák anyanyelv.

B) A Nyelvi helyzetkép Tótkomlóson (Jazyková situácia v Slovenskom Komlóši) elnevezésű projekt célcsoportja a fiatal nemzedék, pontosabban a felsőoktatási intézmények hallgatói. A kutatásban minden olyan tanszék részt vesz, ahol olyan fiatalok tanulnak, akik megfelelnek az adott feltételeknek (magyar állampolgárság, kisebbségi környezetből való származás). A kutatás széles körű, több problémakörre orientálódik: vizsgálja a a szlovák nyelvhasználatot, a kétnyelvűséget, a nyelvi beállítottságot a nyelvi viselkedés viszonylatában, továbbá a fiatal generáció önértékelésének és nyelvtudásának kérdéseit. Ez idáig a fiatal szlovákok etnikai paramétereivel és a kétnyelvűséggel összefüggő önreflexiójukkal kapcsolatos adatok kerültek feldolgozásra. Az említett kutatási eredményeket különböző kötetekben publikáltuk, valamint több szlovákiai és magyarországi konferencián is bemutattuk.

C) A nyelvi másság dimenziói: a kisebbségi nyelvek megőrzésének lehetőségei (Dimenzie jazykovej inakosti: možnosti zachovania jazykov menšín) projekt célja a nemzetiségi közösségeken belül kutatásokat végezni a nyelvváltásról és a kisebbségi nyelvek megőrzésének formáiról, a társadalmi kapcsolatokról, kétnyelvűségről, a kisebbségek és a többség közötti nyelvi viszonyulásokról és a sztereotípiákról. 2002-ben a szlovák kutatóintézet szociolingvisztikai kutatási projektjét kiterjesztettük más, szlovákok által lakott településekre. A szlovák nyelv Magyarországon (A Slovenský jazyk v Maďarsku) elnevezésű kutatás 2004-től felgyorsult, melynek eredményeképpen 2008-ban kétkötetes gyűjtemény jelent meg. A kutatás eredményei két nyelven: szlovákul és magyarul kerültek kiadásra. Az országos szociolingvisztikai projekt koncepciójának kidolgozása, a kutatás részleges megvalósítása, illetve kiértékelése a *Szlovák Tudományos Akadémia Ludovít Štúr Nyelvtudományi Intézetével* való közös munka eredménye. A kutatási feladat célja a szlovák nyelv magyar többségi nyelvi környezetben napjainkban való használatának feltérképezése és bemutatása volt különböző egyéni és társadalmi kommunikációs szituációkon keresztül. (A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete a 2003-2007-es

időszakban nyelvtudományi konferenciákat szervezett *A szlovák nyelv kisebbségi környezetben (Slovenčina v menšinovom prostredí)* elnevezéssel. A nemzetközi részvétellel lezajlott konferenciák előadásait az azonos nevű kötetek tartalmazzák).

D) A magyarországi szlovák vezetéknevek vizsgálata (Sonda slovených priezvisk v Maďarsku) elnevezésű legújabb kutatási projektünk célja a magyarországi szlovák nyelvi szigeteken élő szlovákok családnéveinek összesítése. A jegyzék összeállítása terepmunkán alapszik. A gyűjtött anyag feldolgozása a korábbi lingvisztikai, társadalomtudományi és kulturológiai kutatások eredményeit felhasználva folyik. A projekt célja az eddigi ismereteink egységesítése és bővítése, valamint a kiterjedt és szisztematikus kutatás segítségével újabb összefüggések és ismeretek feltárása, az adatok ábrázolása és közlése atlasz formájában. A kutatás a *Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetének* kezdeményezésére a *Szlovák Tudományos Akadémia Ludovít Štúr Nyelvtudományi Intézet* szakmai segítségével valósul meg.

E) Nyelvi program keretében végezzük a magyarországi szlovákok nyelvhasználatának vizsgálatát. Kutatásaink célja a régió XXI. század eleji szlovák nyelvi helyzetének feltérképezése és bemutatása. A feladat során elsősorban a nyelvhasználatra, a kódváltás és nyelvmegőrzés formáira, a kétnyelvűség, nyelvi beállítottság és sztereotípiák kérdéseire összpontosítunk.

I. 2. A kutatóintézet történelmi és művelődéstörténeti programja

A kutatás középpontjában a magyarországi szlovák kisebbség közel 300 éves gazdag tradíciókkal bíró vizsgálata áll. Elemezzük a dél-alföldi, valamint a Pest-budai/budapesti szlovák kisebbség múltját és jelenét érintő társadalmi folyamatokat, etnikai identitását alakító tényezőket. Feladatunk közé tartozik a magyarországi szlovákok 19. és 20. századi társadalomtörténetének tudományos kutatása és a szlovák nemzetiség jelenlegi társadalomtudományi kutatása. Vizsgáljuk többek között a nemzeti identitás kérdését, annak alakulását, változását, egyház és kisebbség kapcsolatát, a szlovák közösségek mindennapjait, interetnikus kapcsolatait.

A) A kultúrtörténeti program célja feltérképezni a szlovák társadalmi és vallási élet szerepét és azok hatását a nemzeti identitás megőrzésében. Célunk továbbá a budapesti szlovákság történetére, művelődéstörténetére, közösségi életére vonatkozó különböző dokumentumok minél teljesebb körű feltárása, feldolgozása, neves magyarországi szlovák személyiségek tevékenységének, valamint a szlovák közösségben betöltő szerepének bemutatása önálló kiadvány formájában is. Vizsgáljuk a 19. és 20. századi fővárosi szlovák szervezetek társadalmi központjainak működését, jelentősebb eseményeit.

A kutatás kiterjed a 19-20. századi magyar, szlovák és cseh írók, publicisták a magyarországi szlovákságról alkotott képének vizsgálatára is.

B) Programunkban szerepel továbbá a dél-alföldi szlovákság 18. századtól egészen napjainkig történő minél sokoldalúbb kutatása, mely vonatkozik letelepedésükre, a vallásgyakorlásra, kiadói-, és publicisztikai tevékenységre, egyesületi életre, valamint a polgárosodás folyamatára. Folyamatosan kutatjuk és elemezzük az alföldi szlovák történetírók tevékenységét. Vizsgáljuk, hogy milyen szerepet játszott a szlovák kisebbség társadalmi és vallási élete a nemzeti identitás megőrzésében.

C) Az intézet külső és belső munkatársai folyamatosan kutatják, elemzik a magyarországi szlovákok vallási kultúráját. A kutatás legújabb eredményeit önálló publikációban szeretnénk bemutatni. A könyv összefoglalja a 19. és 20. századi magyarországi szlovákok vallásgyakorlásának történetét, feltérképezi a fővárosi szlovákok szakrális életét és történetét, tartalmazza az egyes nyelv-szigeteken élő katolikus és evangélikus szlovák kisebbség egyházi kultúráját, vallási megoszlását, elemzi a népi vallásosság megnyilvánulásait, bemutatja az evangélikusok hagyományos ünnepeit, s tartalmazza az egyes lelkészek a szlovákok hitéletével kapcsolatos tapasztalatait. Terveink között szerepel a kiadvány kiegészítő tankönyvként való használata a teológiai főiskolákon és a szlavisztikai, etnográfiai és művelődéstörténeti tanszékeken.

I. 3. Néprajzi program

Programunkban elsőbbséget élvez a kétévenként megrendezésre kerülő nemzetközi interdiszciplináris néprajzi kutatótábor, melynek célja a magyarországi szlovák kisebbség kulturális örökségének, szellemi és tárgyi kultúrájának feltárása, megőrzése és feldolgozása. A néprajzi táborokban, ahol többféle tudományág kutatói vesznek részt, kollektív vagy egyéni kutatások folynak. Magyarország egy-egy szlovákok által lakott településén folyó te-repmunka során többek között a magyarországi szlovákok hiedelemvilágát és népszokásait, hagyományos mesterségeit, a lakosságcsere hatásait, a település közösségi életét a múltban és napjainkban, a magyarországi szlovákok reemigrációját, a születéshez és halálhoz kapcsolódó szokásokat, valamint a szlovákok, magyarok és más etnikai csoportok kölcsönös interetnikus kapcsolatait kutattuk. 1993-óta szerveződő néprajzi kutatótáborok kiváló lehetőséget adnak a nyelvi szigetek egyes településeinek megismerésére, nemzetiségi öntudat változásainak a vizsgálatára, vagy az egyesületek és önkormányzatok működésének megismerésére. A 2009-es pilisszentlászlói tábor ideje alatt a következő témákra összpontosítottunk: naptári szokások, népmesék és népdalok, a nyelvmegőrzés, hagyományok és kultúra kutatása,

a kisebbségi intézmények működése, az egyházi és világi kultúra vizsgálata, a lakosság kapcsolata a fővárossal a második világháború előtt és után. Pilisszentlászlóhoz kötődik intézetünk első 2009-es elektronikus kiadványa is, melyet *A pilisszentlászlói nemzetközi kutatótábor eredményeiből* címmel jelentettünk meg. Ez az e-könyv 11 tanulmányt és tanulmány-részletet, 6 kutatási jelentést, valamint Pilisszentlászló történetének bibliográfiáját tartalmazza. Az első néprajzi tábor 1977-ben Nógrádban szerveződött, a jubileumi 30 éves kutatótábor pedig Békéscsabán. A 2009-es tábor a V4 (Visegrádi alap) projekt keretében valósítottuk meg. 2010-ben Dabas-Sárin rendeztük meg az interdiszciplináris kutatótáborunkat. A terepen végzett kutatások anyagát önálló kiadványban jelentetjük meg.

I.4. Szociolingvisztikai programunk egyik koordinátora Mária Homišinová, a *Szlovák Tudományos Akadémia* kassai *Társadalomtudományi Intézete* tudományos munkatársa, aki egyben a MSZKI Tudományos Tanácsának alelnöke is. Kutatási területe elsősorban a szociológiát és a nyelvtudományt érinti. Többek között a magyarországi szlovák értelmiség körében végzett kutatást, de vizsgálta az iskola, család, identitás, nyelvi kommunikáció és a kultúra változásait a magyarországi szlovákok, horvátok és bolgárok családjainak körében is.

Kutatásainkba külsős kutatókat is igyekszünk bekapcsolni, akik elsősorban szlovákiai akadémiai intézmények és magyarországi szlovák értelmiség képviselői. Munkatársaink többek között az alföldi szlovákok kérdéskörével foglalkoznak szociális, kulturális, történelmi, irodalmi, nyelvi és vallási szempontok alapján.

II. Oktató-nevelő tevékenység

Pedagógiai programunk keretében regionális olvasókönyv-sorozatot, nyelvi segédanyagokat és különféle iskolai dokumentumokat állítunk össze. Továbbképzések szervezésével elsősorban tartalmi segítséget igyekszünk adni a szlovák iskolákban oktató pedagógusoknak. Ezen kívül tudományos diákkonferenciákat szervezünk.

A) *A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete* többek között kiadványaival kívánja bővíteni az oktatási segédanyagok kínálatát. Ezek elsősorban helytörténeti olvasókönyvek. Ilyen a Csabai (1996), Komlósi (2000) és Szarvasi (2002) olvasókönyv. Igen fontosnak tartottuk segítséget adni a szlovák nyelvvizsgára készülőknek is. E cél érdekében 2004-ben *Pripravujeme sa na jazykovú skúšku (Készülünk a nyelvvizsgára)* címmel könyvet, valamint a könyvhöz tartozó CD-t és munkafüzetet adtunk ki.

B) A Kutatóintézet 2003-tól kezdődően szervezi tudományos diákkutató versenyeket, azzal a céllal, hogy a tudományos kutatásba bekapcsolja a fiatalabb korosztályt: általános iskolai, középiskolai, és a felsőoktatásban tanuló fiatalokat. A versenyt négy témában hirdetjük meg: Az iskolapadból az életbe, Én és az elődeim, Elmúlt idők élő üzenete, A magyarországi szlovákok építészeti nevezetességei. Ezek a versenyek alapvetően országos hatókörűek, ám az utóbbi években már nemzetközi részvétellel zajlanak (Románia, Vajdaság). A kiírt témakörökhöz benyújtott pályamunkákat 2009-ben könyv formájában adtuk ki *Ukážky zo súťažných prác (Szemlévények a versenymunkákból)* címmel. 139 dolgozatról válogattunk, illetve jelentettünk meg hosszabb-rövidebb részleteket.

C) Előkészítünk egy nemzetközi iskolai programot *A határon túli szlovákok anyanyelvi képzésének lehetőségei (Možnosti vzdelávania sa v materinskom jazyku v slovenskom zahraničí)* elnevezéssel, amelyben a V4 országain kívül romániai, szerbiai és csehországi kutatók is részt vesznek a munkában.

III. Egyéb tevékenységek

Intézményünk igen fontos feladati közé tartoznak a tudományos konferenciák, interdiszciplináris szimpóziumok szervezése, lebonyolítása.

Nemzetiségünket érintő legújabb kutatások bemutatása, tudományos kérdések megvitatása céljából nemzetközi szakmai konferenciákat, továbbá a hazai szlovák települések kerek évfordulói alkalmából interdiszciplináris szimpóziumokat is szervezünk.

A regionális történelem, néprajz és a nyelvészet területein történő kutatásaink eredményeit igyekszünk publikálni, különböző szlovák és magyar folyóiratokban. A tudományos-kutató tevékenységünk eredményeiről – otthon és külföldön – a különböző rendezvények során szakmai programokon és kiadványokban informáljuk a szakmai nyilvánosságot (pl. Prága, Opava, Pozsony, Besztercebánya, Túrócszentmárton, Nagylak, Budapest, Pécs, Szeged városokban stb.). A regionális történelem területén történő kutatásaink eredményeit igyekszünk különböző, szlovák és magyar folyóiratokban közzétenni (pl. Historická revue, Historia, Dimenzie, Dolnozemský Slovák, Ludové noviny, Budapeštiansky Slovák, Čabiansky kalendár, Napút, Barátság, Protestáns Szemle, Kisebbségkutatás), valamint hazai és külföldi tudományos szaklapokban és kötetekben is.

Az intézet tudományos ismeretterjesztő programja iránt nagy az érdeklődés. *A tudomány szemszögéből (Z pohľadu vedy)* című tudományos

ismeretterjesztő előadássorozat keretében a nagyközönség elé tárjuk kutatási eredményeinket. Előadássorozatunkba külsős előadókat, irodalmárokat, nyelvészeket, etnográfusokat is bevonunk.

A helyi, valamint a regionális történetírás vizsgálata lehetővé teszi Budapest, illetve Dél-Alföld jelentős szlovák kötődésű személyiségek jubileumairól való megemlékezést. Verbálisan vagy írásban arra törekszünk, hogy megvilágítsuk egy-egy jelentős személy kulturális-történelmi és emberi hátterét, munkásságát. Arra ösztönözzük a budapesti szlovák önkormányzatokat, hogy emléktáblákat avassanak és találkozókat szervezzenek az adott személyiség születésének vagy halálának évfordulója kapcsán, esetleg emléküléseket, tudományos-népszerűsítő előadásokat.

Az intézet szakmai együttműködése igen kiterjedt. Az egyik legfontosabb és leghatékonyabb együttműködésnek tartjuk a *Szlovák Tudományos Akadémiával (SAV)* 2006-ban kötött kölcsönös együttműködési megállapodást, amely többek között a tudományos munkatársak, kutatók cseréjét foglalja magába, ezen kívül a folyamatos és kölcsönös szakmai együttműködést, közös projektek kidolgozását, valamint tanulmányi és kutatói ösztöndíjak biztosítását.

Tudományos-kutató munkánk során szlovákiai kollégáink, az akadémiai és a felsőoktatási intézmények szakmai együttműködése pótolhatatlan segítség számunkra. Az intézet igyekszik fokozatosan bővíteni kapcsolatait a hazai és külföldi tudományos és oktatási intézményekkel. A kutatóintézetnek Magyarországon kívül (Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, az egyetemek pedagógusképző karai, az Országos Szlovák Önkormányzat intézményei, a szlovák általános- és középiskolák, a szlovák önkormányzatok és civil szervezetek, sajtó stb.) jelenleg Szlovákia (Szlovák Tudományos Akadémia és egyes intézetei, a pozsonyi Komenský Egyetem Bölcsészettudományi Kara, a nyitrai Konstantín Filozof Egyetem Bölcsészettudományi Kara, a besztercebányai Bél Mátyás Egyetem Bölcsészettudományi Kara és Közgazdasági Kara, a Határon Túli Szlovákok Hivatala, a Matica slovenská, a Szlovák Nemzeti Múzeum, a Szlovák Nemzeti Könyvtár, a Dotyk ľudskosti civil szervezet, az Inštitút Fórum, a Gramma Nyelvi Iroda), Románia (Ivan Krasko Kulturális és Tudományos Társaság), és Szerbia (Szlovakisztikai Társaság) egy-egy intézetével szintén van kapcsolata. A felsorolt intézményekkel való együttműködés sok esetben együttműködési megállapodás alapján történik.

A könyvkiadást, a tudományos-, valamint a tudományos-ismeretterjesztő rendezvények megszervezését pályázatokból és különböző intézmények és alapítványok külön támogatási forrásaiból tudjuk megoldani. Legnagyobb támogatónk az utóbbi években a *Szlovák Köztársaság Határon*

Túli Szlovákok Hivatala (Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí). Megtiszteltetésnek vesszük, hogy anyaországunk támogatja tevékenységünket, ami annál is értékesebb, mert Magyarországon támogatáshoz jutni egyre nehezebb és egyre korlátozottabbak a lehetőségek, s emellett mértékük is fokozatosan csökken. (Pályázatok révén támogat minket a Magyar Köztársaság Oktatási és Kulturális Minisztériuma, a Visegrádi Alap, a Magyar Köztársaság Kormányhivatalának intervenciós alapja, a Magyarországi Szlovákok Szövetségének Lipa Közalapítványa és a tavalyi évben megszűnt Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány.)

A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetének szakmai irányítását az intézet mellett működő *Tudományos Tanács* látja el. Elnöke az Intézet megalapításának kezdeményezője a békéscsabai származású Sipiczki Mátyás genetikus, egyetemi tanár. A tagok a magyarországi és szlovákiai akadémiai intézményeket képviselik.

A Tudományos Tanács évente kétszer ülészik, s folyamatosan értékeli és véleményezi a kutatóműhely tudományos és szervezési tevékenységét. Javaslati és határozati intézetünk számára valódi segítséget jelentenek.

IV. A Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetének tevékenysége a számok és tények tükrében

A MSZKI tudományos tevékenységével az érdeklődők kiadványainkban ismerkedhetnek meg. Az intézet megalapítása óta 47 szlovák, illetve kétnyelvű könyvet adtunk ki a magyarországi szlovákok múltjáról és jelenéről, a népi és modern kultúrájáról és nyelvéről, beleértve az oktatási segédleteket.

A szlovák kutatóműhely 20 éves fennállása alatt 18 néprajzi tábor, ill. nemzetközi, interdiszciplináris kutatótábor szervezett, melyek száma összesen 32. Tizenhárom szimpóziumnak és konferenciának volt szervezője és 13 egyéb tudományos esemény szervezésében vett részt más intézményekkel együttműködve. 8 tudományos diákkonferenciát rendezett meg és 73 ismeretterjesztő előadást valósított meg *A tudomány szemszögéből* sorozat keretein belül.

A MSZKI könyvtára és archívuma, hagyományos és digitális formában is, a magyarországi szlovákokat érintő értékes, fokozatosan bővülő gyűjtemény, mely minden érdeklődő rendelkezésére áll. Könyvállományunk mintegy 3500 könyvet, 23 szakmai folyóiratot és más periodikumot és számos DVD-t, CD-t és videokazettát tartalmaz. Befejeződött az Intézet hanganyagának archiválása az OSZÖ Dokumentációs Központjával együttműködve. Folytatódik az evangélikus levéltárak archiválása (Nagy-

bánhegyes, Pítvaros, Csanádalberti, Békéscsaba). Az OSZÖ Dokumentációs Központjának szakmai irányításával megkezdődött a MSZKI könyvállományának digitalizálása.

Utószó

Az intézet alapításakor megfogalmazott célok és feladatok továbbra is aktuálisak, de sok még a feltáratlan terület, ill. befejezetlen tudományos téma és feladat. A magyarországi szlovákok kultúrtörténetének kutatása, az interetnikus kapcsolatok, az etnikai identitás, kultúra, szokások, nyelvi helyzet változásai mind-mind nagyon érdekes és időszerű tudományos-kutatási kérdések. A *Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete* napjainkban is szeretne megfelelni az eredeti elvárásoknak. A nemzetközi együttműködés és kutatási projektek bővítése jelenthetik az újabb lehetőségeket és egyben az intézet fejlődését is. Ugyanilyen fontosnak tartjuk a magyarországi kisebbségi intézetekkel való együttműködés kiépítését azzal a céllal, hogy az egyes intézmények ne elkülönülve, csak a saját kisebbségi kultúrájukat, történelmüket és hagyományukat feltárva működjenek, hanem kutatásaik terjedjen ki a kapcsolódási pontokra is. (Gondolok itt például a 20. század elején megalapított nemzetiségi parlamenti képviselők klubjára az országgyűlésen belül, az egykori nemzetiségi egyesületek közötti együttműködésre, a budai Egyetemi Nyomdára, mely nem csak számos, nemzetiségi nyelven megjelentetett kiadványt adott ki, de szellemi műhelyként is működött). De a közös kultúrtörténeti és nyelvészeti kutatások, a közös stratégiák és projektek kidolgozását, a közös konferenciák megszervezését annál is inkább fontosnak tartjuk, hogy a magyarországi kisebbségi közösségek kultúrája és történelme a szűkebb és szélesebb magyarországi és anyaországi, esetleg nemzetközi szakmai közönség előtt is egyre ismertebbé váljanak, és beépüljenek a többségi nemzet és más kisebbségek köztudatába.

Válogatás az intézet kiadványaiból

Anna Divičanová – Gyivicsán Anna: Premeny tradičnej kultúry Slovákov v Maďarsku – A magyarországi szlovákok hagyományos kultúrájának változásai. Békešská Čaba – Békéscsaba, 2001. 163.

Alžbeta Uhrinová: Príprava slovenských národnostných učiteľov v Békeškej Čabe / A békéscsabai szlovák tanítóképzés története. Békešská Čaba, 2004. 242.

- Slovenčina v menšinovom prostredí/Szlovák nyelv kisebbségi környezetben. Materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. (Eds: Alžbeta Uhrinová a Mária Žiláková), Békešská Čaba, 2004. 451.
- Kultúra, jazyk a história Slovákov v Maďarsku. Materiály z jubilejnej interdisciplinárnej medzinárodnej vedeckej konferencie z príležitosti 15. výročia založenia VÚSM/Kultúra, nyelv és történelem. Tanulmányok a MSZK fennállásának 15 éves jubileumi nemzetközi interdiszciplináris konferencia anyagából. (Eds: Red: Anna Divičanová, Alexander Ján Tóth, Alžbeta Uhrinová). Békešská Čaba, 2006. 543.
- 30 rokov vo výskumných táboroch. Jubilejné spomienky na prácu v teréne/30 év a kutatótáborokban. Visszaemlékezések a terepmunkára. (Eds. E. Krekovičová – O. Krupa – J. Ando) Békešská Čaba, VÚSM, 2008. 150.
- Slovenský jazyk v Maďarsku – A szlovák nyelv Magyarországon. I.-II. (Eds. M. Žiláková – A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2008. 353 / 386., 543.
- Slovenčina v menšinovom prostredí. Štúdie z II. medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku/Szlovák nyelv kisebbségi környezetben. Tanulmányok a II. nemzetközi tudományos konferencia anyagából. Békešská Čaba, VÚSM, 2008. 645.
- Kontexty identity. Jubilejný zborník na počesť Anny Divičanovej – Az identitás összefüggései. Köszöntő könyv Gyivicsán Anna tiszteletére (Eds. E. Krekovičová, A. Uhrinová, M. Žiláková). Békešská Čaba: VÚSM 2010. 554.
- Miroslav Kmet': Historiografia dolnozemských Slovákov v 19. storočí/A dél-alföldi szlovákok 19. századi történetírása. Békešská Čaba, 2010. 305.

Kovács Anna

Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete konferenciakötete *Identita, história a kultúra – Dejiny Slovákov na Dolnej zemi* *(Identitás, történelem és kultúra, A dél-alföldi szlovákok története)*

A Békéscsabán működő Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete (MSZKI) volt a szervezője annak a kétnapos, nemzetközi tudományos szimpóziumnak, mely olyan átfogó témaköröket taglalt, mint az etnikai és lokális identitás, az identitás és az önreflexió, ill. a történelmi emlékezet. A budapesti Szlovák Intézetben 2010. november 11-12-én megrendezett esemény a Szlovák Köztársaság Határon Túli Szlovákok Hivatala anyagi támogatásával valósult meg. A tudományos konferencia a kutatóintézet húsz éves kutatói, publikációs, tudományos-ismeretterjesztő, oktatási és kulturális tevékenységének bemutatásával kezdődött egy kiállítás keretében, fényképekkel gazdagon illusztrált paneleken.

A konferencia részét képezte a tanácskozás első napját lezáró kulturális program, melyen a szarvasi Mótyán Tibor a szlovák evangélikusok hagyományos egyházi dalait mutatta be.

A szlovák nyelven zajlott szimpózium az intézet megalapításának 20. évfordulója alkalmából tartott ünnepségsorozat részeként nemzetközi és interdiszciplináris jelleggel zajlott. Az intézet, mely a maga nemében az első nemzetiségi tudományos kutatóműhely Magyarországon, húsz éves működése alatt a magyarországi szlovákok háromszáz éves múltjának és jelenének jelentős, interdiszciplináris kutatóközpontjává vált.

A tudományos eseményen elismert szlovák kutatók – történészek, etnológusok, művelődés- és irodalomtörténészek – vettek részt Szlovákiából, Szerbiából, Romániából és Magyarországról. A szimpózium a „Kisebbségek interetnikus és interkulturális kapcsolatai a 19. és 20. századi történelmi Magyarország/Magyarország vidéki és városi környezetében, szlovák-magyar vonatkozások” alcímet viselte. Megrendezésének elsődleges célja a meghívott szakemberek legújabb ismereteinek és kutatási eredményeinek bemutatása és részletesebb ismertetése volt, mégpedig elsősorban a kisebbségtörténet, a közös szlovák-magyar történelem és a délföldi szlovák közösségek kultúrtörténetének szemszögéből.

Az elhangzott előadások a fővárosban és Magyarország délkeleti részén élő szlovák kisebbségi közösségek történelmével, kulturális antropológiájával, társadalmi életével és irodalmával foglalkoztak. Együttal a